

doi: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2018.03.058>

УДК 336.1

А.В. ХОМУТЕНКО, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

 orcid.org/0000-0002-7176-9613

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПЛАНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ФОНДІВ УКРАЇНИ

Ключові слова: планування, управління, пенсійний фонд, соціальне страхування, суспільні інтереси.

Проаналізовано сучасний стан планування державних позабюджетних фондів України. Визначено недоліки реалізації такої функції управління. Сформовано основні чинники впливу на обсяги дохідної та видаткової частини Пенсійного фонду України, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття і Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, що повинні бути враховані під час їх планування. Запропоновано пріоритетні напрями підвищення якості планування державних позабюджетних фондів України.

Вступ. Невиконання державних гарантій, зокрема з виплати пенсій та соціальної допомоги в Україні, уповноважені суб'єкти пояснюють «касовими розривами надходжень від єдиного соціального внеску» [1]. Вочевидь, цьому можна було б запобігти за умови підвищення якості планування доходів та видатків державних позабюджетних фондів. Реалізація функції планування дає змогу передбачити обсяги вхідних і вихідних фінансових потоків, дефіцит таких фондів і тимчасову відсутність коштів, необхідних для фінансування їх поточних витрат. Це, в свою чергу, сприятиме недопущенню ситуації, коли суспільні інтереси якоїсь із категорій громадян залишаються незадоволеними.

Проблематиці формування, розподілу та використання позабюджетних фондів грошових коштів присвячували свої дослідження такі вітчизняні та зарубіжні вчені: І. Ткаченко, О. Тулай, Г. Імпавідоа, Р. О'Коннорб та Д. Віттасс (Gregorio Impavidoa, Ronan O'Connorb and Dimitri Vittasc), А. Сидорчук, П. Обіджинський (P. Obidzinski), А. Бланделл-Віган, Ю-Вей Ху та Х. Ермо (Adrian Blundell-Wignall, Yu-Wei Hu and Juan Yermo). Відмітимо, що більшість науковців вирішує завдання з підвищення ефективності діяльності державних пенсійних фондів, у той час як механізм функціонування фондів соціального страхування залишається недостатньо дослідженим. Крім того, вважаємо, що на особливу увагу заслуговують питання управління позабюджетними фондами коштів взагалі та їх планування зокрема. Усе це й зумовило вибір теми та постановку завдань дослідження.

Мета статті — дослідити стан реалізації функції планування державних позабюджетних фондів України та обґрунтування пріоритетних напрямків підвищення її якості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кількість пенсіонерів в Україні на початок 2018 р. становила 11,7 млн осіб [2], що склало 27,6 % наявного населення [3]. Забезпечити конституційні права цієї категорії громадян надзвичайно важливо. Для цього був створений Пенсійний фонд України (далі ПФУ), завданнями якого, відповідно до Положення про Пенсійний фонд України, затвердженого Указом Президента України від 06.04.2011 № 384/2011, є: «забезпечення своєчасного і в повному обсязі фінансування та виплати пенсій, допомоги на поховання, інших виплат...; ефективно та цільове використання коштів, удосконалення методів фінансового планування, звітності та системи контролю за витрачанням коштів; забезпечення надходжень від сплати збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування...». У той же час, у Положенні про Пенсійний фонд України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 № 280, регламентовано, що цей орган виконавчої влади «організовує планово-фінансову роботу в апараті ПФУ, його територіальних підрозділах...», «аналізує та прогнозує надходження коштів від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування...», «вносить пропозиції Мінсоцполітики та іншим центральним органам виконавчої влади щодо розроблення прогнозних показників економічного і соціального розвитку України та проекту Державного бюджету України...». Таким чином, ПФУ уповноважений виконувати функцію планування доходів і видатків такого державного позабюджетного фонду грошових коштів.

Дослідження показали, що основним інструментом впливу на доходи пенсійного фонду є єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі ЄСВ), для прогнозування надходжень якого до уваги беруть базу оподаткування, зокрема суму нарахованої заробітної плати. Розміщена на офіційному сайті ПФУ інформація свідчить, що очікуваний обсяг фонду оплати праці у 2018 р. складе 1037,7 млрд грн, з якого у прогнозуванні ЄСВ враховано лише 988,9 млрд грн. Тобто уповноважений орган очікує надходження ЄСВ

у сумі 241 млрд грн (з урахуванням скоригованого фонду оплати праці), у тому числі загальнообов'язкове пенсійне страхування — 208,3 млрд грн [4]. При цьому не зрозуміло, чому не весь прогнозний фонд оплати праці є базою для прогнозування ЄСВ. На нашу думку, це може мати декілька пояснень: або ПФУ для розрахунку використав лише очікувану офіційну зарплату, або сума перевищення знаходиться у межах заробітної плати, понад яку ЄСВ не стягується.

На підтвердження другої гіпотези відмітимо, що кількість осіб, які отримують заробітну плату понад максимальну межу для нарахування ЄСВ щорічно зростала: 2016 року вона складала 70,3 тис. осіб, 2017 — 93,5 [5]. Очевидно, очікувалось збільшення і в 2018 р., саме тому з жовтня 2017 р. межу піднято з 44 050 грн (25 розмірів прожиткових мінімумів) до 55 845 грн (15 розмірів мінімальних заробітних плат). Водночас, як показало дослідження, законодавець не визначив очікувані наслідки від таких змін (див.: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій»: Закон України від 03.10.2017 № 2148-VIII). Можна вважати, що розмір межі повинен бути економічно обґрунтований, адже з огляду на чисельність осіб, що підпадають під дію цієї норми, надходження від зарплати, що не оподатковуються ЄСВ, можуть бути джерелом наповнення відповідних позабюджетних фондів грошових коштів. До таких доходів, на мою думку, можна встановити знижену ставку, тобто запровадити регресивну шкалу з ЄСВ. Це, з одного боку, буде стимулювати роботодавців до легалізації заробітної плати за принципом «показуєш більше — платиш менше», а з іншого — наповнювати як державні позабюджетні фонди, так і державний бюджет (за рахунок ПДФО та військового збору).

Треба зауважити, що під час планування доходів ПФУ необхідно враховувати і те, як інституційні зміни вплинуть на надходження ЄСВ до бюджету. Наприклад, з 01.01.2016 було зменшено ставку ЄСВ з 34,7 % до 22 % та змінено механізм його стягнення (тільки нарахування на фонд оплати праці), що спричинило зменшення надходжень ЄСВ на 58,2 млрд грн або 34,2 % [6]. При цьому такі негативні для бюджету фонду зміни не були обґрунтовані ні у відповідних нормативно-правових актах, ні у планах та звітах уповноваженого органу.

Вважаємо, що у плані ПФУ варто було, використовуючи методи аналізу і прогнозування, описати перспективи змін як для бюджету фонду, так і для суспільства.

Тимчасово вільні кошти ПФУ за умови ефективного управління ними також можуть слугувати інструментом наповнення його бюджету. Так, Постановою Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо підвищення ефективності управління фінансами пенсійного забезпечення» від 12.09.2002 № 1349 визначено, що на підставі укладених угод про користування вільними коштами фонду банки щомісяця сплачують до бюджету ПФУ відсотки у розмірі 50 % облікової ставки НБУ. З 13.07.2018 — 8,75 % річних (17,5 — 50 % [7]), тоді як вартість строкових депозитів у національній валюті станом на серпень 2018 р. — 12,9 % річних [8]. Відмітимо, що цю норму декілька разів змінювали, зокрема до 28.03.2015 розмір ставки становив 100 % облікової ставки НБУ, а до 28.07.2017 було передбачено, що такий відсоток повинен складати не менше 14 % річних (див.: постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення зміни до пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2002 р. № 1349» від 18.03.2015 № 114). Вважаю, що внесені зміни також повинні бути відображені у плануванні фонду, з поясненням доцільності їх здійснення. У нашому випадку такі новації, очевидно, мають негативний вплив на доходи ПФУ. Так, у 2017 р. ПФУ фактично отримав майже 46 млн грн (планувалось 66 млн грн) за використання тимчасово вільних коштів, а міг отримати вдвічі більшу суму за умови дії 100 % норми. Це свідчить про економічну необґрунтованість управлінських рішень щодо капіталізації вільних фінансових ресурсів та про необхідність формування нормативно-правового забезпечення, яке б урегульовувало порядок і напрями вкладення коштів з найменшим ризиком та найвищою дохідністю (наприклад державні цінні папери).

Оскільки частина видатків ПФУ покривається за рахунок Державного бюджету, під час планування доходів позабюджетного фонду враховують такі перераховані кошти. На загальнодержавному рівні ці планові операції передбачено бюджетною програмою «Фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пен-

сійного фонду України», за якою, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» від 03.10.2017 № 2148-VIII, зокрема, здійснюється: виплата пенсій за вислугу років; покриття недоотриманої суми коштів від застосування розміру ЄСВ, за працюючих інвалідів; компенсація суми коштів на покриття фактичних витрат на виплату і доставку пільгових пенсій, які не можуть бути відшкодовані підприємствами без правонаступників та ліквідованими; виплата різниці між розміром пенсії із солідарної системи та прожитковим мінімумом. Прогнозні значення таких виплат й закладаються у бюджетну програму та план пенсійного фонду. Як показують дослідження, бюджет ПФУ затверджується пізніше за державний бюджет, наприклад на 2018 р. — 11.01.2018 та 07.12.2017 відповідно. Це свідчить про те, що Уряд здійснює бюджетне планування, на базі якого плануються доходи та видатки ПФУ. Таким чином, пенсійний фонд хоча і є позабюджетним, однак через фінансову залежність від державного бюджету уповноважений орган управління не може бути повноцінним учасником фінансових правовідносин (майже на 40 % доходи фонду формуються за рахунок державного бюджету [9]).

За рахунок коштів Державного бюджету України покривається також дефіцит пенсійного фонду. Наприклад, у бюджеті ПФУ на 2018 р. окремим рядком не визначений обсяг коштів на покриття дефіциту. Показник незбалансованості фонду включений до дохідної статті «на пенсійне забезпечення військовослужбовців, виплату пенсій, надбавок і підвищень, призначених за різними пенсійними програмами, покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України» (див.: постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2018 рік» від 11.01.2018 № 8). Це, на наш погляд, не дає змоги оцінити фінансовий стан ПФУ на підставі планових показників фонду. Натомість, у Звіті ПФУ за 2017 р. відображено прогнозні асигнування з державного бюджету на 2018 р., у т. ч. для покриття дефіциту ПФУ у сумі 21,4 млрд грн [5, с. 120]. Вважаємо, що ці дані повинні бути відображені у бюджеті ПФУ.

Потрібно зауважити, що у ході планування видатків ПФУ уповноважений орган застосовує нормативний метод. За основу беруться за-

кріплені у Законі про Державний бюджет на відповідний рік державні соціальні стандарти (мінімальна зарплата, прожитковий мінімум та ін.). Так, Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачено, що з 01.01.2018 «для осіб, які досягли віку 65 років, мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 35 років, а у жінок 30 років страхового стажу встановлюється в розмірі 40 % мінімальної заробітної плати, визначеної Законом про Державний бюджет України на відповідний рік, але не менше прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність» (ст. 28.2 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV). Аналогічно встановлені нормативи й для інших виплат з пенсійного фонду. Водночас, деякі з них не переглядали протягом кількох років, що, на нашу думку, не забезпечує задоволення суспільних інтересів певних категорій громадян. Так, ст. 1 Закону України «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни» від 16.03.2004 № 1603-IV регламентовано «щомісячну виплату цільової грошової допомоги на прожиття», зокрема інвалідам I групи у розмірі 70 грн. З урахуванням того, що ця сума була встановлена у 2004 р., вважаємо за необхідне здійснення її перерахунку, з урахуванням хоча б того, що за цей період інфляція склала 559,8 % [10]. Отже, у 2018 р. надбавка повинна становити 391,86 грн. Це доводить необхідність перегляду нормативів, що враховуються у планованні витрат ПФУ.

Дослідження засвідчило, що у бюджетах ПФУ не заплановано створення резерву коштів для покриття поточних витрат і дефіциту. Натомість Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV передбачає таку необхідність, а Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку формування та використання коштів резерву Пенсійного фонду» від 06.05.2001 № 435 регулює порядок управління таким резервом. Вважаю, що не закладання у плани ПФУ резерву коштів призводить до неможливості забезпечення його фінансової стабільності, зокрема, й у випадках, коли виникають тимчасові касові розриви. Джерела покриття останніх також не відображено у дохідній частині бюджету фонду.

Водночас в Україні є практика отримання уповноваженим органом позик на виконання своїх зобов'язань перед громадянами від Державної казначейської служби України [1]. Суми цих позик повинні плануватися у доходах фонду, а їх повернення — у витратах. Це, в свою чергу, пов'язано із необхідністю удосконалення відповідного нормативно-правового забезпечення, у т. ч. й Положення про Пенсійний фонд, у якому треба визначити його повноваження в цій частині.

З урахуванням старіння нації та довгострокової демографічної стагнації в Україні [11] планування резервів ПФУ надзвичайно актуалізується. Вважаємо, що в Україні може бути створений резервний фонд на кшталт Демографічного резервного фонду у Польщі та аналогічних фондів, що функціонують у багатьох країнах Організації економічного співтовариства та розвитку [12]. Такий фонд, на нашу думку, повинен функціонувати в системі пенсійного забезпечення [13]. Так, у Польщі цей фонд планується на підставі довгострокових прогнозів доходів та витрат пенсійного фонду та формується за рахунок відрахувань до нього, які складають 0,35 %. Закумульовані кошти інвестуються у цінні папери або зберігаються на депозитних рахунках у банках. Завдяки цьому збільшується величина фонду та забезпечується виконання зобов'язань держави з виплат «базових пенсій». Багаторічна практика формування таких резервних фондів у країнах світу, на нашу думку, може бути використана і в Україні.

Усе викладене свідчить про недоліки планування бюджету ПФУ, що підтверджується й результатами контрольних заходів Рахункової палати. Згідно з Рішенням органу контролю, прорахунки у плануванні пенсійного фонду у 2016 р. «призвели до накопичення обсягів невикористаних асигнувань, які, в свою чергу, дали можливість уникнути залучення позик на покриття касових розривів» (с. 5 Рішення Рахункової палати «Про результати аналізу причин утворення дефіциту бюджету Пенсійного фонду та його покриття за рахунок коштів державного бюджету» від 25.04.2017 № 10-2), а «суми планового дефіциту бюджету ПФУ на 2016 р. занижено щонайменше на 3128,9 млн грн унаслідок необґрунтованого збільшення Державною фіскальною службою України у 2016 р. прогнозного фонду оплати праці, з якого справ-

ляється ЄСВ, через неврахування показників минулих років». Крім того, наголошено, що у плануванні ПФУ не використовуються єдині підходи, що також призводить до прорахунків. Таким чином, зі зробленого Рахунковою палатою висновку видно, що планування ПФУ неякісне та унеможливує отримання комплексного уявлення про перспективи досягнення збалансованості державних централізованих фондів грошових коштів.

Необхідно відмітити, що у постанові Правління ПФУ «Про затвердження Порядку розроблення, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду України» у доходи фонду включають кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (далі ФЗССБ) та кошти Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (далі ФСС) (ст. 3 постанови Правління Пенсійного фонду України «Про затвердження Порядку розроблення, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду України» від 31.08.2009 № 21-2). Однак у бюджеті ПФУ на 2018 р. це не враховано, а от у бюджеті ФЗССБ — так (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2018 рік» від 07.02.2018 № 54). Це свідчить про неузгодженість планів державних позабюджетних фондів.

Оскільки основним інструментом формування доходів ФЗССБ є ЄСВ, планування надходжень якого, як зазначено, здійснюється Державною фіскальною службою України (далі ДФС) та ПФУ, суб'єкт управління зазначеним позабюджетним фондом грошових коштів повинен враховувати їх дані під час складання власного бюджету. Так, у постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2018 рік» від 07.02.2018 № 54 прогнозний обсяг надходжень страхових внесків становить 12,07 млрд грн. Такі страхові внески — це кошти від сплати ЄСВ (ст. 17 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 № 1533-III), що розподіляються у визначених Кабінетом Міністрів України пропорціях між позабюджетними фондами соціаль-

ного страхування. Наприклад, з 01.07.2017 до ФЗССБ надходить 5,2313 % сплаченого ЄСВ (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження пропорцій розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 26.11.2014 № 675). Ураховуючи це та дані, наведені на офіційному сайті ПФУ щодо очікуваного обсягу надходжень ЄСВ у 2018 р. (241 млрд грн [4]), до плану надходжень страхових внесків ФЗССБ необхідно включити 12,607 млрд грн. Проте отримана нами величина не співпадає зі вказаною у затверженому плані Фонду. Таким чином, знову можемо відмітити неузгодженість у плануванні та відсутність єдиних підходів до прогнозування надходжень державних позабюджетних фондів.

Ще однією дохідною статтею бюджету ФЗССБ є «інші надходження», які у бюджеті не розкрито. До них можуть включатися «суми фінансових санкцій... за порушення встановленого порядку сплати страхових внесків та використання коштів Фонду, недотримання законодавства про зайнятість населення, а також суми адміністративних штрафів, накладених відповідно до закону на посадових осіб та громадян за такі порушення»; «доходи від розміщення тимчасово вільних коштів, у тому числі резерву коштів Фонду»; «благодійні внески підприємств, установ, організацій» та «інші надходження відповідно до законодавства» (ст. 16.1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 № 1533-III). Очевидно, у бюджеті ФЗССБ бажано було б деталізувати такі «інші надходження».

Відмітимо, що у бюджеті ФЗССБ виділені «кошти державного бюджету», серед яких кошти, що спрямовуватимуться на «соціальний захист працівників, що вивільняються у зв'язку з виведенням з експлуатації Чорнобильської АЕС» та «компенсацію роботодавцю частини фактичних витрат, пов'язаних із сплатою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2018 рік» від 07.02.2018 № 54). Останнє заплановано здійснювати з застосуванням нормативного методу. Наприклад, у Законі України «Про зайнятість» від 05.07.2012

№ 5067-VI установлено, що «роботодавцю, який протягом 12 календарних місяців забезпечував створення нових робочих місць, працевлаштовував на них працівників і упродовж цього періоду щомісяця здійснював їм виплату заробітної плати в розмірі не менше ніж три мінімальні заробітні плати за кожен місяць... щомісяця за рахунок коштів Державного бюджету України... компенсуються фактичні витрати у розмірі 50 відсотків суми нарахованого єдиного внеску за відповідну особу за місяць, за який він сплачений» (ст. 24). На рівні Державного бюджету планування таких сум відображено у відповідній бюджетній програмі. Водночас дослідження показало, що на 2018 р. сума запланованої компенсації менше, ніж передбачена на 2017 р. Так, на 2017 р. плановий показник становив 1,4 млн грн, а фактичний 1,04 млн грн [14], у той час як на 2018 р. заплановано 0,8 млн грн [15], що, на нашу думку, потребує додаткового пояснення, адже база збільшилась (зросла мінімальна зарплата з 3200 грн до 3723 грн [16]), а отже й нарахування ЄСВ та сума його компенсації.

Більшість видаткових статей ФЗССБ планується з використанням нормативного методу. Так, з 01.01.2018 розмір мінімальної допомоги по безробіттю встановлений на рівні 544 грн (постанова Фонду соціального страхування по безробіттю «Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю» від 15.12.2017 № 149). Виходячи з такого нормативу, управитель фонду прогнозує видатки на виплату матеріального забезпечення на випадок безробіття. Однак у публічному доступі відсутня інформація про методичні підходи, які регулюють порядок прогнозування таких показників та фактори впливу на них (тенденції на ринку праці, демографічна ситуація, кількість випускників та ін. [17]). Звичайно, ФЗССБ у плануванні своїх видаткових статей повинен враховувати прогнозні значення, затверджені відповідною постановою Кабінету Міністрів України, однак це необхідно нормативно врегулювати. Відмітимо, що прогноз рівня безробіття на 2018 р. складає 8,9—9,2 % економічно активного населення (постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін у додатки 1 і 2 до постанови Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 № 411» від 01.12.2017 № 906), а середня зарплата — 8500—8754 грн залежно від економічної ситуації в країні. Отже, реалізація функції

планування «фонду безробіття» передбачає можливість використання методу індикативного планування.

Наведені вище значення та методи можуть також бути використані для прогнозування видатків на соціальні послуги та заходи сприяння зайнятості, профілактику настання страхових випадків, допомогу по частковому безробіттю (Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI). Однак з наявної інформації незрозуміло, чи були вони використані.

Близько 20 % видатків «фонду безробіття» складає «утримання та забезпечення діяльності державної служби зайнятості, Інституту підготовки кадрів державної служби» (у бюджеті на 2018 р. 2,4 млрд грн). З метою обґрунтованості запланованої суми видатків бажано було б вказати безпосередні напрями використання таких коштів, на кшталт зазначених у бюджеті ФЗССБ за 2017 р. (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2017 рік» від 01.03.2017 № 102), та детально пояснювати очікувані результати.

Крім того, плануванню підлягає й величина резерву фонду, формування якого передбачено законом, який забезпечуватиме фінансову стабільність (ст. 16.2.5 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 № 1533-III). Відмітимо, що обсяг такого резерву на 2018 р. склав 369,5 млн грн або 3,06 % його видатків (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2018 рік» від 07.02.2018 № 54). Така величина прогнозу резерву пов'язана з нормами Закону, яким передбачено «створення резерву коштів Фонду у розмірі суми, необхідної для виплати допомоги по безробіттю в розрахунок не менш як на п'ять календарних днів» (ст. 17.1.2 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 № 1533-III) та не більше «однієї дванадцятої частини видатків» його бюджету (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку формування та використання резерву коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхуван-

ня на випадок безробіття» від 15.04.2013 № 270). Таким чином, ФЗССБ планово здійснив заходи з недопущення затримки соціальних виплат у випадку фінансової нестабільності.

З метою недопущення тимчасової фінансової нестабільності фондів соціального забезпечення А. Сидорчук пропонує формувати поточні резерви. На думку вченого, розмір оборотної касової готівки повинен складати до 2 % видатків бюджету цільових фондів, тобто забезпечувати семиденну потребу на фінансування страхових виплат [18]. Дійсно, встановлений розмір резерву фонду безробіття дасть змогу покрити лише оперативну потребу у коштах. Але необхідно, крім поточного резерву фонду, формувати ще й довгостроковий резерв, який, на нашу думку, повинен забезпечувати середньомісячну норму видатків фонду на матеріальне забезпечення на випадок безробіття, соціальні послуги та заходи сприяння зайнятості, профілактику настання страхових випадків, допомога по частковому безробіттю. При цьому, залежно від прогнозу цих статей, резерв щорічно переглядатиметься. Наприклад, перспективний резерв ФЗССБ на 2018 р. повинен складати близько 802,1 млн грн, а поточний — 192,5 млн грн. На початок планового періоду залишок коштів становить 1010,1 млн грн та очікується його збільшення на кінець року до 1158,3 млн грн. Таким чином, у ФЗССБ і на перспективний, і на поточний резерв у 2018 р. залишку коштів вистачає. Крім того, пропонуємо, у разі наявності нерозподіленого залишку коштів фонду, за рішенням Правління Фонду на підставі здійснених середньо- та довгострокових прогнозів, інвестувати його у національні та міжнародні ринкові активи. А кошти, що формують перспективний резерв Фонду, на нашу думку, слід розміщувати на строкових депозитних рахунках у декількох стабільних банках, у т. ч. державних (не менше 50 %), та вкладатися у державні цінні папери [19].

Дослідження планових показників бюджету Фонду соціального страхування України на 2018 р. показало, що управитель державного позабюджетного фонду застосовує аналогічні до розглянутих вище методи та інструменти. Так, основним інструментом управління вхідними фінансовими потоками фонду є страхові внески, що сплачуються у вигляді ЄСВ (постанова Кабінету Міністрів України «Про за-

твердження бюджету Фонду соціального страхування України на 2018 рік» від 14.02.2018 № 70). Ще одним інструментом є доходи від розміщення тимчасово вільних коштів фонду (ст. 11.1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV), однак заплановані обсяги надходжень від його використання не виділені у бюджетному плані окремим рядком, що, на нашу думку, унеможливує встановлення планової ефективності управлінських рішень з розміщення вільних коштів. Відмітимо, що відсотки, під які розміщуються вільні кошти фонду, нормативно не обмежено (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, у тому числі резерву коштів цих фондів, на вкладних (депозитних) рахунках» від 22.01.2003 № 111). Вважаємо, що це допомагає, оцінивши пропозицію на банківському ринку, обрати більш дохідний варіант.

Оскільки кошти ФСС використовуються на «виплату матеріального забезпечення, страхових виплат та надання соціальних послуг, фінансування заходів з профілактики страхових випадків» (ст. 11.2 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV), застосовується нормативний метод та метод індикативного планування. У даному випадку для прогнозування усіх зазначених виплат у розрахунок закладаються індикатори розміру встановленого прожиткового мінімуму, мінімальної та середньої заробітної плати. Крім того, ФСС коригує такі виплати на індекс інфляції, що дозволяє довести їх до реального рівня [20].

У основу плану ФСС закладаються прогнози, зроблені на базі даних за попередні періоди. Наприклад, з метою визначення обсягу фінансового ресурсу, необхідного для виплати допомоги з тимчасової непрацездатності, треба установити кількість осіб, які по неї звернуться. Це можна зробити лише на підставі ретроспективного аналізу та індикативного планування, що й повинно бути закріплено нормативно. Оскільки таке прогнозування є недостатньо точним, ФСС планує резерв коштів, який може бути використаний у випадку виникнення тимчасових касових розривів. При цьому регламентовано, що резерв ФСС уста-

новлюється «в сумі, необхідній для фінансування матеріального забезпечення в розрахунку не менш як на п'ять календарних днів» (ст. 4.9.9 Статуту Фонду соціального страхування України, затвердженого постановою Правління Фонду соціального страхування України від 08.02.2017 № 12). Вважаємо, що плановий резерв ФСС необхідно формувати аналогічно до резерву ФЗССБ. Так, на 2018 р. заплановано, що середньомісячна потреба у коштах на матеріальне забезпечення та соціальні послуги, страхові виплати, страхові витрати на медичну та соціальну допомогу, профілактику страхових випадків, видатки, пов'язані з виконанням обов'язків страховика, становитиме приблизно 1737,3 млн грн. Разом із тим, з даних, наведених у бюджеті ФСС, видно, що залишок коштів на початок року (2339,4 млн грн) планується спрямувати на поточні потреби, а не на формування перспективного резерву, у результаті чого залишиться всього 845,6 млн грн, з них резерв — 284,9 млн грн. За нашими підрахунками, поточний резерв ФСС повинен складати приблизно 417 млн грн (2 % річних видатків на страхові виплати). Таким чином, вважаємо, що перш за все необхідно змінити підходи до управління ФСС за рахунок нормативного врегулювання порядку формування та використання поточних та перспективних резервів, що дозволить забезпечити громадян повноцінним якісним державним соціальним страхуванням, у т. ч. й медичним.

Дослідження показало, що у 2017 р. бюджет ФСС містив більш деталізовану інформацію за окремими плановими статтями видатків, зокрема за адміністративно-господарськими витратами, ніж бюджет 2018 р. Завдяки цьому встановлено, що 98,12 % таких видатків складають поточні видатки, серед яких найбільша питома вага належить заробітній платі. Водночас, із бюджету Фонду як на 2017 р., так і на 2018 р. незрозуміло, які саме капітальні витрати планував здійснити та які методи при цьому використані (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету Фонду соціального страхування України на 2017 рік» від 01.03.2017 № 104). Саме тому вважаємо, що необхідно нормативно закріпити наповненість бюджетів Фонду, що дасть змогу зіставити дані за декілька років та отримати детальнішу інформацію по статтях видатків.

Основні чинники впливу на планові показники державних позабюджетних фондів грошових коштів

Стаття	Назва фонду	Чинник
Доходи	ПФУ ФЗССБ ФСС	• кількість застрахованих осіб; • кількість зайнятих осіб; • обсяг ВВП; • темпи зростання доходів застрахованих осіб; • ставка ЄСВ та відсоток, що надходить у фонд; • рівень номінальної заробітної плати; • розмір максимальної заробітної плати, на яку нараховується ЄСВ, та кількість осіб, що її отримують; • розмір відсоткової ставки за депозитами; • дохідність цінних паперів, у які вкладаються вільні кошти
Видатки	ПФУ	• кількість пенсіонерів та осіб, яким призначається пенсія; • темпи приросту пенсіонерів та осіб, яким призначається пенсія; • рівень пенсій та надбавок; • темпи росту пенсійних виплат; • рівень min та max пенсії; • рівень смертності, у т. ч. пенсіонерів; • тривалість життя населення, у т. ч. пенсіонерів; • рівень державних соціальних стандартів
	ФЗССБ	• кількість безробітних; • умови на ринку праці; • кількість випускників ВНЗ та профтехучилищ, у т. ч. непрацевлаштованих; • рівень державних соціальних стандартів
	ФСС	• кількість нещасних випадків на виробництві; • динаміка кількості захворілих та тривалість перебування на лікарняному; • кількість померлих (крім пенсіонерів, безробітних та осіб, що померли від нещасного випадку на виробництві); • динаміка народжуваності; • динаміка кількості людей, що потребують лікування в санаторно-курортних закладах, і тих, які його пройшли; • рівень державних соціальних стандартів

Джерело: складено автором за даними [19, 22, 23].

Виконане дослідження продемонструвало, що планування державних позабюджетних фондів здійснюється шляхом використання методів прогнозування та аналізу, нормативного та індикативного планування. При цьому треба враховувати як фактори впливу на управління державними фінансами взагалі [21], так і чинники впливу на планові показники державних позабюджетних фондів грошових коштів (таблиця). Це сприятиме отриманню точніших планових показників як у коротко-, так і довгостроковому періодах.

Вказані у таблиці чинники залежно від зміни їхніх величин можуть позитивно або негативно впливати на планові показники державних позабюджетних фондів. Спрогнозувати величину запланованого доходу фонду можна за формулою класичної нормальної лінійної моделі множинної регресії:

$$y_i = \beta_0 + \beta_1 x_{i1} + \beta_2 x_{i2} + \dots + \beta_p x_{ip} + \varepsilon_i, \quad (1)$$

де y_i — доходи фонду при i -му спостереженні ($i = 1, n$); x_{i1}, x_{i2}, x_{ip} — чинники впливу; ε_i — випадкова величина; β_i — параметри моделі. Разом з тим, необхідно перевірити щільність зв'язку між доходами фонду та визначеним чинником за допомогою коефіцієнта кореляції (r):

$$r_{y/x} = \pm \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (\overline{y_x} - \overline{y})^2}{\sum_{i=1}^n (\overline{y_i} - \overline{y})^2}}, \quad (2)$$

де $\overline{y_x}$ — умовна середня ознака y (доходів); \overline{y} — загальне середнє арифметичне ознаки y ; $\overline{y_i}$ — емпіричні значення ознаки y (знак «—» в формулі ставиться при існуванні зворотного зв'язку між величинами).

Наприклад, зростання доходів застрахованих осіб за незмінності інших факторів призведе до зростання доходів державних позабюджетних фондів грошових коштів. Отже, між цими величинами існує пряма залежність, кількісна оцінка якої потребує збору статистичної інформації та математичних розрахунків за наведеним вище коефіцієнтом кореляції.

Аналогічні тестування чинників впливу проводяться й щодо видатків державних позабюджетних фондів грошових коштів. Так, очевидно, що прогнозоване зростання кількості безробітних призведе до збільшення видаткової частини ФЗССБ. При цьому з метою

отримання достовірних прогнозних значень необхідно застосувати методологічно взаємопов'язані прийоми та способи прогнозування.

Висновки. У результаті дослідження стану реалізації функції планування державних позабюджетних фондів України виявлено, що: фінансові плани відповідних суб'єктів управління за взаємопов'язаними показниками неузгоджені, що викликає сумніви щодо достовірності зазначених даних; не визначені фінансові нормативи діяльності фондів, зокрема розмір поточних і капітальних резервів. Деякі законодавчо закріплені нормативні показники не відповідають умовам сьогодення, наприклад щомісячна виплата цільової грошової допомоги на прожиття; подекуди нормативно не визначений порядок планування, чинники впливу на планові показники, методи, що використовуються, та інструменти, що закладаються; оприлюднені плани державних позабюджетних фондів грошових коштів містять лише узагальнені показники, обґрунтування яких не наведено.

З метою усунення виявлених недоліків реалізації функції планування державних позабюджетних фондів грошових коштів та підвищення її якості пропонуємо вжити ряд заходів, а саме:

- упровадити середньо- та довгострокове планування, що допоможе на перспективу визначити обсяги ресурсів, необхідних для виконання управителями позабюджетних фондів грошових коштів соціальних функцій. Наприклад, прогнозування обсягів пенсійних виплат на подальші десять років дасть змогу впровадити реформи, спрямовані на залучення потрібних ресурсів та їх накопичення;
- створити нормативно-правове та організаційно-методичне забезпечення, що урегулює порядок здійснення планування державних позабюджетних фондів та сприятиме використанню єдиних підходів;
- здійснювати економічне обґрунтування державних соціальних стандартів і нормативів, завдяки чому підвищиться рівень задоволення окремих суспільних інтересів;
- передбачати формування поточного та перспективного резервів, що уможливить фінансову стабільність державних позабюджетних фондів грошових коштів як у короткостроковому, так і у довгостроковому періодах;

• забезпечити транспарентність інформації стосовно процесу планування з метою залучення громадськості до розбудови ефективної системи державного пенсійного та соціального страхування.

До перспективних напрямів подальших наукових досліджень ми відносимо проблематику реалізації функцій організації, мотивації, контролю управління державними позабюджетними фондами грошових коштів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пенсійний фонд України: Офіційний сайт. URL: http://www.pfu.gov.ua/54176-do-uvagy-gromadyan__trashed/ (дата звернення: 05.08.2018).
2. Середній розмір місячної пенсії та кількість пенсіонерів (за даними Пенсійного фонду). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/sz/sz_u/srp_07rik_u.html (дата звернення: 05.08.2018).
3. Населення України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/> (дата звернення: 05.08.2018).
4. Бюджет Пенсійного фонду України. 22.05.2018. URL: <http://www.pfu.gov.ua/33933-byudzhet-pensijnogo-fondu-ukrayiny/> (дата звернення: 08.08.2018).
5. Звіт Пенсійного фонду України за 2017 р. URL: http://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2018/04/block_03-149-budget-2017.pdf (дата звернення: 08.08.2018).
6. Звіт Пенсійного фонду України за 2016 р. URL: <http://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2017/12/Zvit-za-2016.pdf> (дата звернення: 09.08.2018).
7. Облікова ставка НБУ. URL: <https://index.minfin.com.ua/banks/nbu/refinance> (дата звернення: 09.08.2018).
8. Показники фінансового ринку. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/allinfo> (дата звернення: 05.08.2018).
9. Доходи бюджету Пенсійного фонду України. 21.05.2018. URL: <http://www.pfu.gov.ua/33937-dohody-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny> (дата звернення: 05.08.2018).
10. Калькулятор інфляції. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/dw_infl_uk/calc_p1d.asp?ter=0000000000&month=1&year=2018&year_b=2004&month_b=&toV=1&kat=4&Submit.x=67&Submit.y=15 (дата звернення: 05.08.2018).
11. Ткаченко Л. Три всадника демографического апокалипсиса. Основные тренды в Украине. *Зеркало недели*. 10.11.2017. URL: https://zn.ua/macrolevel/tri-vsadnika-demograficheskogo-apokalipsisa-osnovnye-trendy-v-ukraine-265804_.html (дата звернення: 05.08.2018).
12. Obidzinski P. The Demographic Reserve Fund in Poland. Analysis and Diagnosis of the First Years of Functioning and Scenarios of Its Future Potential. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin — Polonia*. Vol. LI, 1. Sectio H. 2017. doi: <https://doi.org/10.17951/h.2017.51.1.73>
13. Adrian Blundell-Wignall, Yu-Wei Hu and Juan Yermo. Sovereign Wealth and Pension Fund Issues. *OECD Working Papers on Insurance and Private Pensions*. 2008. № 14. URL: <https://www.oecd.org/finance/financial.../40196131.pdf> (дата звернення: 05.08.2018).
14. Звіти про виконання паспорта бюджетної програми станом на 1 січня 2018 року. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/14870.html> (дата звернення: 08.08.2018).
15. Паспорти бюджетних програм на 2018 рік. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/14715.html> (дата звернення: 09.08.2018).
16. Мінімальна заробітна плата. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min> (дата звернення: 09.08.2018).
17. Іванченко А.В. Розробка концептуальної моделі прогнозування та стратегічного планування ринку праці України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. Вип. 4. С. 193—196.
18. Сидорчук А. Аналіз фінансових резервів державного соціального страхування. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Vol. 3. № 3. Р. 53—58. URL: www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/download/197/202 (дата звернення: 09.08.2018).
19. Impavido G., O'Connor R., Vittasc D. Cyprus Economic. Improving the Investment Performance of Public Pension Funds: Lessons for the Social Insurance Fund of Cyprus from the Experience of Four OECD Countries. *Policy Review*. 2008. Vol. 2. № 2. Р. 3—35. URL: https://www.ucey.ac.cy/erc/documents/Full_text_Impavido.pdf (last accessed: 06.08.2018).
20. Надання матеріального забезпечення застрахованим особам та проведення страхових виплат потерпілим на виробництві (членам їх сімей) за I квартал 2018 року. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/951723> (дата звернення: 09.08.2018).
21. Khomutenko A. Specific methodological approaches to managing state finance. *Montenegrin Journal of Economics*. 2018. Vol. 14. № 3. Р. 55—63.
22. Ткаченко І.В. Систематизація чинників впливу на складові витратної частини Пенсійного фонду України. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. Вип. 3/2015 (92), ч. 2. С. 103—108. URL: [http://visnikekon.kdu.edu.ua/ARHIV/2015-3\(92\)/103.pdf](http://visnikekon.kdu.edu.ua/ARHIV/2015-3(92)/103.pdf) (дата звернення: 09.08.2018).
23. Тулай О.І. Актуальні проблеми діяльності Пенсійного фонду України. *Проблеми економіки*. 2016. № 1. С. 132—139. URL: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-1_0-pages-132_139.pdf (дата звернення: 09.08.2018).

Надійшла 14.08.2018

REFERENCES

1. Pensiyni Fond Ukrainy: Ofitsiyni sait. URL: http://www.pfu.gov.ua/54176-do-uvagy-gromadyan__trashed/ [in Ukrainian].
2. Serednii rozmir misiachnoi pensii ta kilkist pensioneriv (za danymy Pensiinoho fondu). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/sz/sz_u/srp_07rik_u.html [in Ukrainian].
3. Naseleattia Ukrainy. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/> [in Ukrainian].
4. Biudzhety Pensiinoho fondu Ukrainy. 22.05.2018. *Ukrainy*. URL: <http://www.pfu.gov.ua/33933-byudzhety-pensiinogo-fondu-ukrayiny/> [in Ukrainian].
5. Zvit Pensiinoho fondu Ukrainy za 2017 r. URL: http://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2018/04/block_03-149_budget-2017.pdf [in Ukrainian].
6. Zvit Pensiinoho fondu Ukrainy za 2016 r. URL: <http://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2017/12/Zvit-za-2016.pdf> [in Ukrainian].
7. Oblikova stavka NBU. URL: <https://index.minfin.com.ua/banks/nbu/refinance/> [in Ukrainian].
8. Pokaznyky finansovoho rynku. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/allinfo> [in Ukrainian].
9. Dokhody biudzhetu Pensiinoho fondu Ukrainy. 21.05.2018. URL: <http://www.pfu.gov.ua/33937-dohody-byudzhetu-pensiinogo-fondu-ukrayiny> [in Ukrainian].
10. Kalkuliator inflatsii. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/dw_infl_uk/calc_p1d.asp?ter=0000000000&month=1&year=2018&year_b=2004&month_b=&to=1&kat=4&Submit.x=67&Submit.y=15 [in Ukrainian].
11. Tkachenko L. Tri vsadnika demograficheskogo apokalipsisa. Osnovnye trendy v Ukraine. *Zerkalo nedeli*. 10.11.2017. URL: https://zn.ua/macrolevel/tri-vsadnika-demograficheskogo-apokalipsisa-osnovnye-trendy-v-ukraine-265804_.html [in Russian].
12. Obidzinski P. The Demographic Reserve Fund in Poland. Analysis and Diagnosis of the First Years of Functioning and Scenarios of Its Future Potential. *Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska Lublin — Polonia*. Vol. LI, 1. Sectio H. 2017. doi: <https://doi.org/10.17951/h.2017.51.1.73>
13. Adrian Blundell-Wignall, Yu-Wei Hu and Juan Yermo. Sovereign Wealth and Pension Fund Issues. *OECD Working Papers on Insurance and Private Pensions*. 2008. No. 14. URL: <https://www.oecd.org/finance/financial.../40196131.pdf>
14. Zvity pro vykonannya pasporta biudzhetnoi prohramy stanom na 1 sichnia 2018 roku. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/14870.html> [in Ukrainian].
15. Pasporty biudzhetykh prohram na 2018 rik. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/14715.html> [in Ukrainian].
16. Minimalna zarobitna plata. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/> [in Ukrainian].
17. Ivanchenko A.V. Rozrobka kontseptualnoi modeli prohnozuvannya ta stratehichnogo planuvannya rynku pratsi Ukrainy. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*. 2013. Iss. 4. P. 193-196 [in Ukrainian].
18. Sydorchuk A. Analiz finansovykh rezerviv derzhavnoho sotsialnoho strakhuvannya. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Vol. 3. No. 3. P. 53-58. URL: www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/download/197/202 [in Ukrainian].
19. Gregorio Impavidoa, Ronan O'Connorb and Dimitri Vittasc Cyprus Economic. Improving the Investment Performance of Public Pension Funds: Lessons for the Social Insurance Fund of Cyprus from the Experience of Four OECD Countries. *Policy Review*. 2008. Vol. 2. No. 2. P. 3-35. URL: https://www.ucy.ac.cy/erc/documents/Full_text_Impavido.pdf
20. Nadannia materialnoho zabezpechennia zastrakhovanyim osobam ta provedennia strakhovykh vyplat poterpilym na vyrobnytstvi (chlenam yikh simei) za I kvartal 2018 roku. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/951723> [in Ukrainian].
21. Khomutenko A. Specific methodological approaches to managing state finance. *Montenegrin Journal of Economics*. 2018. Vol. 14. No. 3. P. 55-63.
22. Tkachenko I.V. Systematyzatsiia chynnykiv vplyvu na skladovi vytratnoi chastyny Pensiinoho fondu Ukrainy. *Visnyk Kremenchuts'kogo Natsionalnoho Universytetu imeni Mykhaila Ostrohradskoho*. Iss. 3/2015 (92). Chapter 2. P. 103-108. URL: [http://visnyk.kon.kdu.edu.ua/ARHIV/2015-3\(92\)/103.pdf](http://visnyk.kon.kdu.edu.ua/ARHIV/2015-3(92)/103.pdf) [in Ukrainian].
23. Tulai O.I. Aktualni problemy diialnosti Pensiinoho fondu Ukrainy. *Problemy ekonomiky*. 2016. No. 1. P. 132-139. URL: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-1_0-pages-132_139.pdf [in Ukrainian].

Received 14.08.2018

A.B. Хомутенко

Одесский национальный экономический университет, Одесса, Украина

**ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА
ПЛАНИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ВНЕБЮДЖЕТНЫХ ФОНДОВ УКРАИНЫ**

Проанализировано современное состояние планирования государственных внебюджетных фондов Украины. Определены недостатки реализации такой функции управления. Сформированы основные факторы влияния на объемы доходной и расходной части Пенсионного фонда Украины, Фонда общеобязательного государственного социального страхования Украины на случай безработицы и Фонда социального страхования от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний Украины, которые должны быть учтены при их планировании. Предложены приоритетные направления повышения качества планирования государственных внебюджетных фондов Украины.

Ключевые слова: планирование, управление, пенсионный фонд, социальное страхование, общественные интересы.

A.V. Khomutenko

Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine

orcid.org/0000-0002-7176-9613

**PRIORITY DIRECTIONS FOR IMPROVING THE QUALITY
OF PLANNING OF STATE EXTRABUDGETARY FUNDS OF UKRAINE**

The article analyzes the current state of planning of the state extra-budgetary funds of Ukraine. It is determined that the planning of a pension fund is not qualitative and does not allow to get a comprehensive understanding of the prospects for achieving its balance. In addition, the budget plans of the Fund do not provide for the formation of reserves, which leads to its financial instability both in the short-term and in the long-term period. It was revealed that subjects of management of state extra-budgetary funds do not form the promising reserves at all, and the current reserves of social insurance funds are economically unjustified.

The author has formed the main factors influencing the volumes of income and expenditure of the Pension Fund of Ukraine, the Fund of compulsory state social insurance of Ukraine in case of unemployment and the Fund of social insurance against accidents at work and occupational diseases of Ukraine, which should be taken into account when planning appropriate non-budget funds of money funds. The factors influencing the income of such funds, in particular, include: the number of insured persons; number of persons employed; volume of GDP; the growth rate of incomes of the working population; the rate of the single social contribution and the percentage that goes to the fund, etc. Amount of expenditure part, in our opinion, depends on the social functions, which this or that Fund are endowed to. For example, the expenditures of the pension fund are influenced by: the growth rate of pensioners and persons to whom the pension is assigned; the level of pensions and allowances; the growth rate of pension payments; mortality rate, including pensioners, etc.

According to the results of the study, priority directions of improving the quality of planning of state extra-budgetary funds of Ukraine were proposed. We believe that it is necessary to: implement medium- and long-term planning; to create normative-legal and organizational-methodical providing; to carry out economic substantiation of state social standards and norms; foresee the formation of current and promising reserves; ensure transparency of information on the planning process.

Keywords: planning, management, pension fund, social insurance, public interests.